

**Ocena uresničevanja
makroekonomskega scenarija SRS**

Povzetek

Dve leti po sprejetju Strategije razvoja Slovenije (SRS) podajamo prvo oceno o uresničevanju makroekonomskega scenarija SRS, kjer analiziramo učinke sprejetih ukrepov ekonomskih politik in ocenjujemo, v kakšni meri omogočajo gospodarski razvoj, predviden v SRS. V analizi primerjamo najnovejše ocene in napovedi gospodarskih gibanj za obdobje 2005–2013, ki temeljijo na dejanskih podatkih za leti 2005 in 2006 ter Pomladanski napovedi 2007, z dvema scenarijema gospodarskih gibanj v obdobju 2005–2013, ki smo ju pripravili leta 2005 ob sprejetju SRS: (i) s scenarijem SRS, to je scenarijem gospodarskega razvoja ob optimalni implementaciji ukrepov SRS, in (ii) z »nižjim« scenarijem iz leta 2005, ki je temeljil na predpostavki ohranjanja tedanjih ekonomskih politik (se pravi brez strukturnih reform in ukrepov, predvidenih v SRS) in je predstavljal osnovni scenarij Pomladanskega poročila 2005. V analizi so izpostavljeni predvsem vplivi ukrepov, ki imajo neposredni ali relativno močan posredni vpliv na bilančne projekcije makroekonomskih agregatov.

Ocena uresničevanja makroekonomskega scenarija SRS temelji na ugotovitvah že objavljenih dokumentov UMAR: Poročila o razvoju 2007 in Pomladanske napovedi 2007. Ugotovitve obeh dokumentov tu prikazujemo s kvantitativnega vidika, in sicer skozi primerjave projekcij nacionalnih računov in drugih makroekonomskih kategorij iz scenarija SRS na eni in Pomladanske napovedi 2007 na drugi strani. Osnovni namen primerjave je opozoriti na večja odstopanja od načrtanih ciljev SRS in potrebne ukrepe ekonomskih politik za njihovo odpravo v prihodnjih letih.

Prva ocena o uresničevanju makroekonomskega scenarija SRS na osnovi projekcij v Pomladanski napovedi 2007 kaže, da sprejeti ukrepi ekonomskih politik omogočajo dvig potencialne rasti bruto domačega proizvoda, ki pa še zaostaja za scenarijem SRS. To nakazuje, da sprejeti ukrepi delujejo v pravi smeri, vendar pa brez aktivnejšega ukrepanja ekonomskih politik, ki bi pospešil tempo sprememb, ni možno pričakovati predvidenega razvojnega preboja in dviga potencialne gospodarske rasti na raven višjo od 5 %. Projekcije kažejo, da je v obdobju 2007–2013 možno pričakovati približno 4,4-odstotno povprečno gospodarsko rast, kar je za 0,6 odstotne točke več, kot smo predvideli v nižjem scenariju SRS in hkrati za približno pol odstotne točke manj, kot bi bilo potrebno za uresničenje gospodarskega cilja SRS.

Odstopanja od optimalne smeri razvoja so posledica dveh skupin dejavnikov. V prvi skupini dejavnikov, ki vplivajo na odstopanja stopenj in strukture gospodarske rasti v prihodnjih letih od scenarija SRS, je tempo sprejemanja in izvajanja ukrepov ekonomskih politik, ki ne sledi v celoti SRS. V drugi skupini so drugačna konjunkturna gibanja kot smo jih za obdobje zadnjih dveh in prihodnjih dveh let predvideli leta 2005, vključno z vplivom revizij statističnih podatkov za obdobje do leta 2004.

Rast investicij v znanje je počasnejša od predvidene v SRS, kar pomembno vpliva na predvideno dinamiko gospodarske rasti. V obdobju 2001–2004 so investicije v znanje praktično stagnirale predvsem zaradi padca deleža izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost v BDP leta 2003. Ocenjujemo, da bi rast

skupnih izdatkov za RRD ob dosledni implementaciji sprejetih ukrepov v zadnjih petih letih izvajanja strategije omogočila hitrejše približevanje cilju SRS, vendar ne tudi njegovo uresničitev. Na področju spodbujanja inovativnosti in podjetništva je prišlo do pozitivnih premikov, vendar so odstopanja od usmeritev SRS, zlasti na področju inovativnosti, še precejšnja. Krepitev na znanju temelječih dejavnosti zato zaostaja za predvidevanji SRS, zlasti na področju inovacij in uvajanja visokotehnološke industrije in storitev z visoko dodano vrednostjo, odstopanja pa so manjša tam, kjer je razvoj intenzivneje vpet v globalne procese razvoja tehnologije in integracijskih tokov (finančni sektor in informacijsko-komunikacijska tehnologija).

Spremembe v gospodarski strukturi potekajo počasneje od predvidenih v SRS predvsem na tistih področjih, ki so najbolj povezana z investicijami v znanje. Pri projekcijah rasti dodane vrednosti v skupini na znanju temelječih storitev v Pomladanski napovedi 2007 do večjih odstopanj od usmeritev SRS tako prihaja v dejavnostih poslovnih storitev, zdravstva in izobraževanja, kar je v veliki meri povezano z manjšim prispevkom investicij v znanje kot smo predvidevali. Projekcije rasti dodane vrednosti v dejavnosti finančnega posredništva pa so precej skladne s scenarijem SRS, pri čemer privatizacija in izboljševanje kakovosti finančnih storitev kot podpore hitrejšemu gospodarskemu razvoju potekata počasneje od predvidevanj. Investicije v znanje so ključne tudi za krepitev deleža visoko in srednje visoko tehnoloških dejavnosti v strukturi predelovalnih dejavnosti, kjer je v zadnjih letih prišlo do pozitivnih sprememb z razvojnega vidika, ki pa potekajo počasneje, kot smo predvideli v SRS in so tudi v večji meri spodbujene s konjunktornimi dejavniki in manj z dejavniki na znanju temelječe družbe. Posledično bo zaradi slabše strukture po tehnološki zahtevnosti in počasnejše krepitve konkurenčnosti in izvoza na znanju temelječih storitev tudi rast izvoza blaga in storitev do leta 2013 zaostajala za projekcijami v scenariju SRS.

Ob manjšem povečanju stopnje gospodarske rasti bo počasnejše tudi povečevanje rasti zaposlenosti in plač. Projekcije rasti zaposlenosti in brezposelnosti v Pomladanski napovedi 2007 se kljub nespremenjenim predpostavkam demografskih projekcij razlikujejo od projekcij v scenarijih SRS, kar je predvsem posledica drugačne dinamike gospodarske rasti v prihodnjih letih od predvidene s SRS. Rast zaposlenosti se bo v obdobju 2007–2013 v povprečju tako gibala med 0,7 in 0,8 %, kar je za štiri desetinke odstotne točke manjše povišanje stopnje rasti, kot smo predvideli v scenarijih SRS. Ob nižji gospodarski rasti od predvidene v scenariju SRS se bo tudi realna rast plač povečevala počasneje.

Pomladanska napoved 2007 predvideva počasnejšo rast zasebne potrošnje in hitrejšo rast investicij v osnovna sredstva od predvidenih v scenariju SRS. Rast zasebne potrošnje bo nižja od predvidene v scenariju SRS, saj bo skladno s predvideno dinamiko gospodarskega razvoja v Pomladanski napovedi 2007 nižja tudi rast razpoložljivega dohodka. Zniževanje deleža državne potrošnje v BDP je precej skladno s predvidenim v scenariju SRS. Realna rast investicij v osnovna sredstva do leta 2013 bo višja od projekcij v scenariju SRS, predvsem zaradi večjega obsega infrastrukturnih projektov iz Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih v obdobju 2007–2023.

V prihodnjih letih bo gospodarska rast v veliki meri odvisna od nadaljnega izvajanja reformnih ukrepov in predvidenih infrastrukturnih projektov. Za močnejšo in vzdržno pospešitev gospodarske rasti ter doseganje zastavljenega gospodarskega cilja SRS bo treba okrepiti predvsem tiste strukturne dejavnike gospodarske rasti in konkurenčnosti, ki temeljijo na znanju in inovativnosti, spodbudnejšem podjetniškem okolju, večjih prilivih neposrednih tujih naložb, ki omogočajo prenos znanja in tehnologije ter odpiranje novih delovnih mest. Pri tem bo imelo pomembno vlogo usklajeno delovanje reformnih ukrepov, saj je le tako možno doseči njihov sinergičen učinek.

1. Scenarij SRS

Ob sprejetju Strategije razvoja Slovenije junija 2005 je UMAR pripravil scenarij makroekonomskega razvoja, ki kvantificira pot do zastavljenega cilja SRS, to je doseganje povprečne ekonomske razvitosti EU-25 do leta 2013 (merjeno z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči)¹. Dohitevanje povprečne razvitosti EU do leta 2013 je ob tedanji izhodiščni stopnji razvitosti zahtevalo, da Slovenija v obdobju 2005–2013 v povprečju presega stopnjo rasti razvitejših članic EU za tri odstotne točke.

V razvojnem scenariju SRS smo obdobje od leta 2005 do leta 2013 z vidika učinkov predvidenih ukrepov razdelili na tri podobdobja z različnimi dinamikami gospodarske rasti. V prvem obdobju do leta 2007, ko naj bi se izvajali kratkoročni ukrepi, predvideni v strategiji, in bi bilo delovanje makroekonomskih politik naravnano stabilizacijsko zaradi izpolnjevanja maastrichtskih konvergenčnih kriterijev, je bilo predvideno zmerno pospeševanje gospodarske rasti. Rast produktivnosti v tem obdobju naj še ne bi bistveno odstopala od rasti, dosežene v predhodnih desetih letih. Tudi v sami strukturi bruto domačega proizvoda (BDP) nismo predvideli bistvenih sprememb.

V scenariju SRS so ključni dejavnik preboja na višjo razvojno raven investicije v znanje. Predvideli smo, da bi bil preboj na višjo razvojno raven in preseganje 5-odstotne gospodarske rasti ob optimalni implementaciji ukrepov SRS možen po letu 2007, ko bi kratkoročni ukrepi, predvideni v strategiji, že začeli dajati prve rezultate in bi vplivali na hitrejšo rast produktivnosti in konkurenčnosti gospodarstva, prav tako pa tudi na hitrejšo rast zaposlenosti. Obdobju pospešene gospodarske rasti, ki bi se zaključilo okrog leta 2011, bi sledilo obdobje relativne umiritve na ravni približno 5 %. To bi z uresničevanjem ukrepov SRS predstavljalo novo raven potencialne rasti BDP, inflacija pa bi se približala evropskemu povprečju. Med ključnimi dejavniki, ki bi pripomogli k uresničevanju ambicioznega gospodarskega cilja, je strategija predvidela večji obseg investicij v znanje, zlasti hitro rast izdatkov za raziskave in razvoj, ter vlaganja v človeški kapital. Scenarij je predvideval, da bi se ob pospešeni gospodarski rasti pospešilo tudi zaposlovanje, tako da bi v obdobju 2007–2013 povprečno letno presegalo 1-odstotno letno rast. Takšna rast zaposlenosti, ki bi jo omogočil tudi bolj prožen trg dela, bi omogočila približevanje zastavljenim lizbonskim ciljem na področju zaposlovanja.

Na ponudbeni strani je bilo predvideno prestrukturiranje gospodarstva v smeri krepitve na znanju temelječe proizvodnje. Scenarij ponudbene strani je temeljil na predpostavki, da bi bilo na področjih, kjer Slovenija še ne dosega razvitejših držav, z ukrepi SRS možno doseči hitrejšo približevanje ciljnim ravnem. To bi hkrati pomenilo prestrukturiranje gospodarstva v smeri krepitve storitvenih dejavnosti,² kjer bi se obseg na znanju temelječih storitev povečeval znatno hitreje od obsega ostalih storitev. V strukturi dejavnosti izobraževanja, ki bi rasla po zmernih stopnjah,³ pa bi prišlo do premika v korist krepitve deleža

¹ Objavljen v Izhodiščih za ciljni razvojni scenarij SRS.

² Delež storitev bi se do leta 2013 v strukturi dodane vrednosti povečal na 67 % in v strukturi BDP na 59 %.

³ Celotna dejavnost izobraževanja v BDP, ki prav tako sodi med na znanju temelječe storitve, bi v tej skupini edina naraščala počasneje od povprečja ostalih storitev, predvsem zaradi upadanja generacij.

visokošolskega izobraževanja in vseživljenjskega učenja. Hkrati bi z optimalno implementacijo ukrepov v SRS tudi v slovenski predelovalni industriji spodbudili razvojni preboj visoko in srednje visoko tehnoloških panog, ki bi okrepile delež v skupni ustvarjeni dodani vrednosti dejavnosti na približno polovico.

Višja konkurenčnost in okrepljena rast razpoložljivega dohodka bi vplivali tudi na spremembe v strukturi povpraševanja. Na strani povpraševanja bi prišlo do krepitve rasti izvoza oziroma tujega povpraševanja, ki bi ga ob implementaciji ukrepov strategije dodatno spodbudil bolj konkurenčen izvoz proizvodov in storitev z višjo dodano vrednostjo. Krepilo bi se tudi domače povpraševanje, tako zasebno kot investicijsko. Do pospeška rasti zasebne potrošnje bi prišlo v drugem scenarijskem podobdobju, torej po letu 2007, ko bi bili že vidni učinki prvih ukrepov strategije, ki bi tudi dvignili povprečno raven razpoložljivega dohodka prebivalstva. Pri investicijah v osnovna sredstva je bila pričakovana dinamika rasti nekoliko drugačna kot pri zasebni potrošnji: v povprečju naj bi bila rast relativno močnejša do leta 2007, nato pa bi se umirila.

2. Scenarij gospodarskega razvoja do leta 2013 v Pomladanski napovedi 2007 in odstopanja od scenarijev SRS

Dve leti po sprejetju SRS podajamo prvo oceno o uresničevanju makroekonomskega scenarija SRS, kjer analiziramo učinke sprejetih ukrepov ekonomskih politik in ocenjujemo, v kakšni meri omogočajo gospodarski razvoj, predviden v SRS. V analizi primerjamo najnovejše ocene in napovedi gospodarskih gibanj za obdobje 2005–2013, ki temeljijo na dejanskih podatkih za leti 2005 in 2006 ter Pomladanski napovedi 2007,⁴ z dvema scenarijema gospodarskih gibanj v obdobju 2005–2013, ki smo ju pripravili leta 2005 ob sprejetju SRS: (i) s scenarijem SRS, to je scenarijem gospodarskega razvoja ob optimalni implementaciji ukrepov SRS, in (ii) z »nižjim« scenarijem iz leta 2005, ki je temeljil na predpostavki ohranjanja tedanjih ekonomskih politik in je predstavljal osnovni scenarij Pomladanskega poročila 2005. V analizi so izpostavljeni predvsem vplivi ukrepov, ki imajo neposredni ali relativno močan posredni vpliv na bilančne projekcije makroekonomskih agregatov. Oprli smo se na ugotovitve Poročila o razvoju 2007, ki je uradni dokument, s katerim spremljamo uresničevanje Strategije razvoja Slovenije, na ugotovitve analize gospodarskih gibanj in projekcij v okviru Pomladanske napovedi 2007 ter na Poročilo o uresničevanju Programa reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji,⁵ ki ga je vlada sprejela oktobra 2006.

2.1. Spremembe do leta 2006⁶

V obdobju 2004–2006 so bili z vidika uresničevanja gospodarskega cilja SRS doseženi zadovoljivi rezultati. V obdobju 2004–2006, ko je bila v scenarijih SRS predvidena rahla pospešitev gospodarske rasti, sta se dejansko okrepili obe komponenti bruto domačega proizvoda na prebivalca⁷, pri čemer je bila pospešitev rasti produktivnosti skladna s pričakovanji, rast zaposlenosti pa je bila celo nekoliko višja. Do pospešitve gospodarske rasti je prišlo tako v Sloveniji kot v EU, pri čemer se je razlika v stopnji gospodarske rasti med Slovenijo in EU povečala (glej Sliko 1). V letih 2004–2006 je bila realna rast BDP v Sloveniji tako v povprečju za 2,4 o. t. višja kot v povprečju EU-15, kar je za eno odstotno točko več kot v obdobju 2001–2003 in pomeni približevanje cilju SRS glede prehitvevanja stopnje gospodarske rasti razvitejših članic. Slovenija je leta 2005 po

⁴ Pomladanska napoved 2007 upošteva učinke sprejetih ukrepov ekonomskih politik do marca 2007 ter predpostavke gospodarskih gibanj v mednarodnem okolju, ki so bili na voljo do sredine marca 2007.

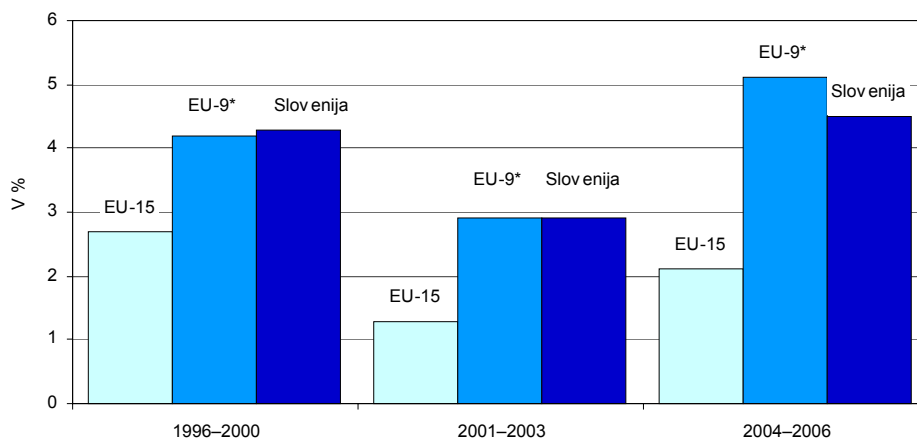
⁵ Poročilo o uresničevanju Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji je prvi letni pregled spremljanja uresničevanja prednostnih nalog, ukrepov in ciljev programa reform sprejetega oktobra leta 2005. Poročilo je strukturirano po prednostnih nalogah določenih v Strategiji razvoja Slovenije in povzetih v Programu reform za izvajanje Lizbonske strategije.

⁶ Povzeto iz Poročila o razvoju 2007.

⁷ Izračun realnih stopenj rasti BDP (in BDP na prebivalca) iz časovnih serij BDP po kupni moči, ki je primeren kazalec za mednarodne primerjave, ne pripelje nujno do istih rezultatov, kot jih kaže neposredni izračun stopenj realne rasti bruto domačega proizvoda z deflacioniranjem nominalnih kazalcev. Vendar tako primerjave Eurostata kot tudi rezultati posebne statistične študije kažejo, da kljub številnim razlogom za ta razhajanja lahko za Slovenijo kot državo, ki nima izrazitih posebnosti v gospodarski strukturi, te razloge zanemarimo (podrobneje gl. Bregar, L., Repotočnik, Z. in Bavdaž Kveder, M., 2004).

kazalcu BDP na prebivalca po kupni moči dosegla že 82 % povprečja EU, v letu 2006 po prvi oceni Eurostata pa že 84 % povprečja EU, kar je za 7 odstotnih točk več kot leta 2003 in nekoliko več od pričakovanj od pripravi scenarija SRS (glej opombo 7).

Slika 1: Povprečna stopnja realne rasti BDP v Sloveniji in skupinah držav znotraj EU v obdobjih 1996–2000, 2001–2003 in 2004–2006

Vir: Poročilo o razvoju 2007.

Opomba: *Podatkov za Malto do leta 2000 ni na razpolago, zato v izračun niso vključeni.

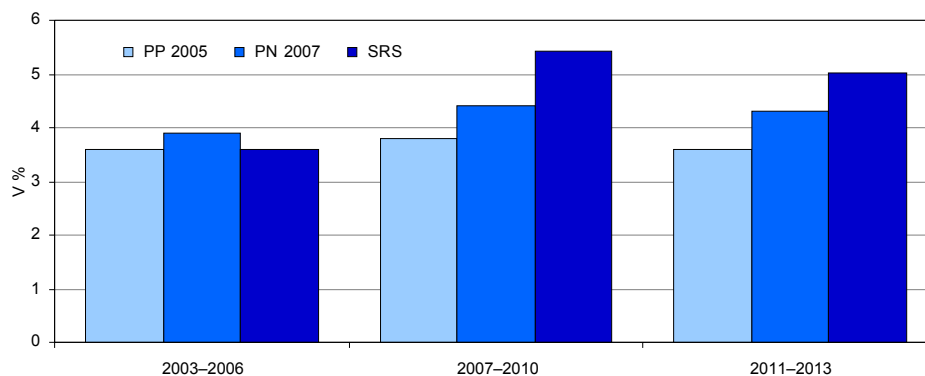
Najmočnejši učinek na gospodarsko rast in zaposlovanje v obdobju 2004–2006 so imeli konjunkturni vplivi in makroekonomska stabilizacija, prispevek strukturnih reform pa je bil relativno manjši in se je kazal predvsem v poenostavitvi poslovnega okolja in zmanjševanju davčne obremenitve. V obdobju 2004–2006 so gospodarsko rast pospešili predvsem makroekonomski dejavniki, zlasti ugodna mednarodna konjunktura, pozitivni so bili tudi vplivi vstopa Slovenije v EU, stabilizacije gospodarstva pred uvedbo evra in povečanega obsega javnih investicij. Na investicijsko aktivnost je pozitivno vplivalo tudi zmanjševanje davčne obremenitve (postopno zniževanje davka na izplačane plače), poleg tega se je prispevek posameznih strukturnih reform odrazil predvsem v izboljšanju poslovnega okolja s sprejetjem nekaterih ukrepov za spodbujanje podjetniške dejavnosti.⁸ Ni pa še prišlo do bistvenega premika pri vrsti dejavnikov, ki predvsem na daljši rok opredeljujejo konkurenčnost gospodarstva, saj so kazalniki za obdobje do leta 2005 in deloma leto 2006 za to področje pokazali le počasne premike ali celo nazadovanje (tehnološka zahtevnost izvoza, vhodne neposredne tuje investicije, razvitost poslovnih in finančnih storitev, stopnja inovacijske dejavnosti, raven vlaganj v raziskave in razvoj, kakovost izobraževanja).

⁸ Podrobneje glej Poročilo o uresničevanju Programa reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji (2006, str. 22–26).

2.2. Scenarij gospodarskega razvoja v obdobju 2007–2013 v Pomladanski napovedi 2007

Projekcije v Pomladanski napovedi 2007 kažejo, da sprejeti ukrepi ekonomskih politik omogočajo dvig potencialne rasti bruto domačega proizvoda, ki pa še zaostaja za scenarijem SRS. Pomladanska napoved 2007 za obdobje 2007–2013 upošteva konjunktorne dejavnike gospodarske rasti, že sprejete ukrepe SRS in izvedbo večjih projektov v Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih v obdobju 2007–2023, ki so predvideni do leta 2013.⁹ Projekcije na tej osnovi kažejo, da je v tem obdobju možno pričakovati približno 4,4-odstotno povprečno gospodarsko rast, kar je za 0,6 odstotne točke več, kot smo predvideli v nižjem scenariju SRS in hkrati za približno pol odstotne točke manj, kot bi bilo potrebno za uresničitev gospodarskega cilja SRS.¹⁰ To nakazuje, da je v zadnjih nekaj letih prišlo do dviga potencialne gospodarske rasti, kar potrjujejo tudi novi izračuni proizvodne funkcije (glej Okvir 1). Kot kaže Tabela 1, je do izboljšanja prišlo predvsem pri rasti zaposlovanja, kar je delno posledica ugodne konjunkturo, delno pa lahko to povežemo tudi z manjšo davčno obremenitvijo in povečanimi spodbudami za sprejemanje dela. Hkrati pa to tudi pomeni, da za scenarijem SRS bolj zaostajamo pri cilju povečevanja produktivnosti, zato brez aktivnejšega ukrepanja ekonomskih politik, ki bi pospešilo tempo sprememb, ni možno pričakovati predvidenega razvojnega preboja in dviga potencialne gospodarske rasti na raven višjo od 5 %.

Slika 2: Scenarij gospodarske rasti do leta 2013 – primerjava scenarijev SRS in Pomladanske napovedi 2007

Vir: Nacionalni računi, SI-Stat podatkovni portal; Izhodišča za ciljni razvojni scenarij Strategije razvoja Slovenije (UMAR, 2005); Pomladanska napoved 2007 (UMAR, 2007); projekcije UMAR.

Opomba: PP 2005 – Pomladansko poročilo 2005; PN 2007 – Pomladanska napoved.

⁹ Vlada RS je Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023 sprejela oktobra 2006. Resolucija predstavlja operacionalizacijo Okvira gospodarskih in socialnih reform na področju predlogov ukrepov za učinkovitejšo porabo sredstev EU za hitrejši razvoj in zajema ključne razvojno-investicijske projekte, pri uresnitvi katerih bo sodelovala država.

¹⁰ Glede na to, da je bila v obdobju do leta 2006 v povprečju dosežena višja gospodarska rast od pričakovane v scenariju SRS, je višja tudi v tem obdobju dosežena rast BDP v PPS na prebivalca (za 0,2 odstotne točke) od tedaj ocenjene. Potrebna povprečna letna realna rast BDP, ob kateri bi leta 2013 dohiteli povprečje EU, je zato nižja od predvidene v SRS (5,2 %), in sicer v povprečju za približno 0,3 odstotne točke.

Odstopanja od predvidene smeri razvoja so posledica dveh skupin dejavnikov. V prvi skupini dejavnikov, ki vplivajo na odstopanja stopenj in strukture gospodarske rasti v prihodnjih letih od scenarija SRS, je tempo sprejemanja in izvajanja ukrepov ekonomskih politik, ki ne sledi v celoti SRS. V drugi skupini pa so drugačna konjunktorna gibanja kot smo jih za obdobje zadnjih dveh in prihodnjih dveh let predvideli leta 2005.¹¹ V tej skupini je na določenih segmentih prisoten tudi vpliv revizij statističnih podatkov za obdobje do leta 2004, ki bi tudi ob drugih nespremenjenih okoliščinah vplivale na scenarij SRS, saj so spremenile izhodišče za pripravo napovedi in tako vplivale na spremembe v razumevanju gospodarskih gibanj za nazaj, v določeni meri pa tudi na njihovo predvideno dinamiko za naprej.

Tabela 1: Primerjava med projekcijami rasti BDP in njegovih komponent, povprečne stopnje rasti, v %

Pomladansko poročilo 2005 (brez ukrepov SRS)	Realni BDP	Produktivnost	Zaposlenost
2003–2006	4,2	3,8	0,4
2007–2010	3,8	3,4	0,4
2011–2013	3,6	3,3	0,3
Pomladanska napoved 2007 (z že sprejetimi ukrepi SRS)	Realni BDP	Produktivnost	Zaposlenost
2003–2006	4,4	3,8	0,6
2007–2010	4,4	3,5	0,8
2011–2013	4,3	3,5	0,7
Scenarij SRS (ob optimalni implementaciji ukrepov)	Realni BDP	Produktivnost	Zaposlenost
2003–2006	4,2	3,8	0,4
2007–2010	5,3	4,1	1,2
2011–2013	5,0	3,9	1,1

Vir: Eurostat, New Cronos, Pomladanska napoved 2007, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

V nadaljevanju sledi podrobnejša analiza, v kateri primerjamo predpostavke in projekcije Pomladanske napovedi 2007 z razvojnim scenarijem SRS in «nižjim» (osnovnim) scenarijem, ki smo ga naredili ob pripravi SRS. Analiza skuša čim bolj slediti strukturi obrazložitve scenarijev SRS iz leta 2005, pri čemer posebej izpostavljamo ključne dejavnike, ki smo jih v tej primerjavi upoštevali.

Okvir 1: Ocena gospodarske rasti s proizvodno funkcijo in možnosti za njen dvig

Metodološki pristop za izdelavo projekcij možne gospodarske rasti temelji na analizi možnosti ponudbe s pomočjo analize agregatne proizvodne funkcije Slovenije, to je analize učinkov proizvodnih dejavnikov. Pri dolgoročnejših projekcijah je analiza možnosti ponudbe zmeraj osnovni pristop. V prvem koraku izdelave projekcij je bila na podatkih za tranzicijsko obdobje opredeljena in testirana proizvodna funkcija slovenskega gospodarstva, ki temelji na štirih proizvodnih dejavnikih: delu (zaposlenosti), človeškem kapitalu (izobrazbi), fizičnem kapitalu (osnovnih sredstvih) in tehničnem napredku (splošni factorski produktivnosti). V naslednjem koraku je bila narejena osnovna projekcija gospodarske rasti, ki ne upošteva možnih učinkov sprememb razvojne politike. Izračuni ob pripravi scenarija SRS leta 2005 so pokazali, da se potencialna rast slovenskega gospodarstva giblje okrog 3,7%.¹² V tretjem koraku pa je bila

¹¹ Za leti 2005 in 2006 so upoštevani podatki SURS (SI-Stat podatkovni portal – Nacionalni računi. Bruto domači proizvod, letni podatki; 2007), za obdobje 2007–2009 pa predpostavke mednarodnega okolja, ki so bile upoštevane pri pripravi Pomladanske napovedi 2007 in se razlikujejo od predpostavk ob pripravi scenarija SRS.

¹² Preverili smo tudi občutljivost osnovne projekcije na negotovost glede dejanskega učinka posameznih dejavnikov na rast. Pri tem gre predvsem za metodološka vprašanja kakovosti zgodovinskih podatkov oziroma njihovih ocen ter za vprašanje statistične zanesljivosti projekcij.

narejena še analiza odzivnosti gospodarske rasti na spremembe v predvideni rasti tistih proizvodnih dejavnikov, na katere je možno v prihodnje vplivati s spremembami razvojne politike. Ta je pokazala, da bi bilo z zaprtjem vrzeli v prispevkih dela, človeškega in fizičnega kapitala, to je z višjo stopnjo zaposlenosti, dvigom izobrazbene ravni in poglobljanjem kapitala, možno povečati stopnjo gospodarske rasti za slabo odstotno točko. Preostanek potrebnega povišanja potencialne gospodarske rasti, ki bi omogočila dohitevanje povprečne razvitosti EU do leta 2013, pa bi zagotovili s hitrejšo rastjo skupne factorske produktivnosti. Med dejavniki, ki pospešujejo rast skupne factorske produktivnosti, so zlasti pomembni spodbujanje inovativnosti in podjetništva, povečanje obsega vlaganj v naložbe v raziskave in tehnološki razvoj, podpora internacionalizaciji gospodarstva, povečanje izobrazbenosti prebivalstva, povečanje institucionalne konkurenčnosti in učinkovitosti države ter razvojno prestrukturiranje javnih financ. Vse to pa so tudi temeljne razvojne prioritete SRS, katerih uresničenje bi omogočilo želeni razvojni preboj.¹³

Po dveh letih smo na osnovi novih podatkov naredili nov izračun produkcijske funkcije, ki predstavlja prvo oceno spremembe možne gospodarske rasti. Upoštevajoč zadnje podatke za leta 2003–2006 in revizije statističnih podatkov za obdobje do vključno leta 2002, smo v izračunu poleg tehničnih predpostavk¹⁴ kot eksogeno spremenljivko upoštevali projekcije rasti zaposlenosti iz Pomladanske napovedi 2007, ki so višje od predpostavljenih pri prejšnjem izračunu produkcijske funkcije leta 2005 (glej Tabelo 1). Revidirani podatki za obdobje do leta 2002 in dejanski podatki o dejavniki gospodarske rasti v letih 2003–2006 kažejo, da je izhodiščno stanje za projekcije gospodarske rasti v obdobju 2007–2013 nekoliko boljše od predvidenega ob prejšnjem izračunu (višja rast skupne factorske produktivnosti). Glede na metodološke značilnosti izračuna produkcijske funkcije že to vpliva na višje ocenjeno potencialno rast, ki po novih izračunih preseže 4,5 %. Ključen pa je prispevek višje napovedi rasti zaposlenosti in investicij, kar je tudi skladno z ugotovitvijo, da je z višjo rastjo zaposlenosti in kapitalskim poglobljanjem možno zapreti vrzel v prispevku dela, človeškega in fizičnega kapitala ter povečati gospodarsko rast, vendar za največ eno odstotno točko. Za opaznejši dvig potencialne gospodarske rasti nad 5 % je tako tudi na osnovi analize s pomočjo proizvodne funkcije ključen hitrejši razvoj dejavnikov, ki vplivajo na rast skupne factorske produktivnosti (predvsem dejavniki konkurenčnosti in na znanju temelječe družbe).

2.3. Prebivalstvo in delovna aktivnost

Demografske projekcije do leta 2013 se od priprave razvojnega scenarija SRS niso spremenile, kljub manjšim razlikam med dejanskimi podatki za leto 2004 in ocenjenimi v scenariju SRS. Za prebivalstvo v obdobju do leta 2013 je uporabljena projekcija prebivalstva, ki jo je za Slovenijo do leta 2050 pripravil Eurostat.¹⁵ Dejanski podatki za leti 2004 in 2005 kažejo, da je bilo pričakovano trajanje življenja malo nad oceno iz scenarija SRS. Selitveni prirast je bil še precej nižji, vendar se je že v letu 2005 močno povečal, zato spremembe demografskih projekcij do leta 2013 v Pomladanski napovedi 2007 niso bile

¹³ Podrobnejša analiza proizvodne funkcije in možnosti za dvig potencialne gospodarske rasti v Sloveniji je objavljena v delovnih zvezkih UMAR (Jongen, 2004a, 2004b).

¹⁴ Skupna factorska produktivnost naj bi rasla tako kot v obdobju 1995–2006; razmerje med kapitalom in proizvodom doseže 2,4 v letu 2013.

¹⁵ Eurostat je pripravil projekcije prebivalstva za obdobje do leta 2050 za vse članice EU, za Slovenijo jo je na svoji spletni strani objavil tudi SURS:

http://www.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/07_05197_projekcije/07_05197_projekcije.asp

potrebne. Projekcija predvideva nadaljnje upočasnjevanje umrljivosti in nekoliko višjo rodnost, zmanjševanje domačega delovno sposobnega prebivalstva pa naj bi nekoliko ublažil povečan selitveni prirast, ki bi se po sprostitvi trga dela v EU po letu 2010 nekoliko zmanjšal. Pri projekciji rodnosti je upoštevana predpostavka, da se bo nadaljeval trend zviševanja rodnosti žensk v starosti 27 let in več ter upadanja rodnosti žensk, mlajših od 27 let. S tem bi se stopnja celotne rodnosti do leta 2013 povečala na približno 1,34. Pričakovano trajanje življenja bi se do leta 2013 lahko pri moških podaljšalo na 74,6 leta, pri ženskah pa na 81,7 leta.

Tabela 2: Osnovne predpostavke demografske projekcije

	2000	2004	2005	2013
Pričakovano trajanje življenja (leta)				
- moški	71,9	73,5	74,1	74,6
- ženske	79,1	81,1	81,3	81,7
Koeficient rodnosti	1,26	1,25	1,26	1,34
Selitveni prirast (število)	2.615	1.902	6.436	3.542
Selitveni prirast (v % od števila prebivalcev)	0,13	0,10	0,32	0,18

Vir: projekcije Eurostat.

Tudi projekcije starostne strukture prebivalstva do leta 2013 so ostale enake kot v scenarijih SRS. Ob predpostavki povečane rodnosti, neto migracij in povečanega pričakovanega trajanja življenja bi se prebivalstvo Slovenije do leta 2013 povečalo (glede na leto 2004) za 21.800 (oziroma za 1,1 %), pri čemer bi se še naprej povečeval delež starejših od 65 let in zmanjševal delež otrok, prav tako bi že v začetku naslednjega desetletja začelo upadati tudi delovno sposobno prebivalstvo (v starosti 15–64 let).

Tabela 3: Starostna struktura prebivalstva

	2000	2004	2005	2013
Število prebivalcev (v tisoč) 30. 6.	1.990,3	1.997,0	2.001,1	2.018,8
<i>Starostna struktura prebivalstva v %</i>				
Prebivalstvo 0–14 let	15,9	14,5	14,2	13,4
Prebivalstvo 15–64 let	70,1	70,4	70,3	69,4
Prebivalstvo 65 in več let	14,0	15,2	15,5	17,2

Vir: projekcije Eurostat.

Projekcije rasti zaposlenosti in brezposelnosti v Pomladanski napovedi 2007 se kljub nespremenjenim predpostavkam demografskih projekcij razlikujejo od projekcij v scenarijih SRS. To je predvsem posledica drugačne dinamike gospodarske rasti v prihodnjih letih od predvidene s SRS, delno pa tudi boljše realizacije v letu 2006 in tudi revizij statističnih podatkov za obdobje do leta 2004.¹⁶ Rast zaposlenosti se bo v obdobju 2007–2013 v povprečju tako gibala med 0,7 in 0,8 %, kar je za štiri desetinke odstotne točke počasneje kot smo predvideli v scenariju SRS in hkrati za ravno toliko več kot v »nižjem« scenariju. Slovenija bi se leta 2013 tako zelo približala zastavljenemu lizbonskemu cilju zaposlenosti prebivalstva v starosti 15–64 (70 %), ne bi ga pa še dosegla, kot smo predvideli v scenarijih SRS. Zaostajanje za lizbonskim ciljem zaposlenosti prebivalstva v starosti 55–64 let (50 %) pa je v Pomladanski napovedi 2007 precej večje kot v scenariju SRS, saj dosedanji tempo sprememb in predvidena

¹⁶ Revizija podatkov o nacionalnih računih je precej povišala rast zaposlenih po SNA predvsem v letu 2004 (z 0,1 % na 0,5 %; vključeni so bili še zaposleni po pogodbah o delu), kar pomeni višje izhodišče kot ob pripravi scenarija SRS.

gibanja na področju vseživljenjskega učenja in vključevanja odraslih v formalno izobraževanje ne omogočajo predvidenega dviga aktivnosti. Nekoliko višji od predvidenih sta tudi stopnja brezposelnosti in stopnja brezposelnosti mladih, slednja tudi v povezavi s počasnejšim povečevanjem zanimanja za študij naravoslovno tehničnih ved.

Tabela 4: Osnovni kazalci trga dela

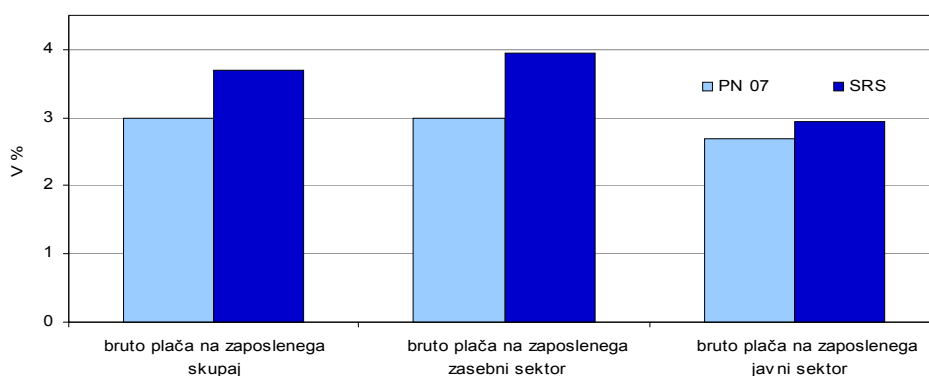
	2000	2004	2005	2013	
				PN 2007	SRS
Stopnja zaposlenosti (prebivalstvo 15-64 let)					
– Skupaj	62,9	65,3	66,0	69,4	70,4
– Moški	67,2	70,0	70,4	73,6	71,3
– Ženske	58,5	60,5	61,3	65,1	69,4
Stopnja zaposlenosti starejših (55-64 let)	22,5	29,0	30,8	38,6	43,5
Stopnja brezposelnosti (ILO)	7,0	6,3	6,5	3,9	3,3
Stopnja brezposelnosti mladih	16,8	16,2	16,0	9,4	8,8

Vir: SURS, Pomladanska napoved 2007, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

Opomba: PN 2007 – Pomladanska napoved 2007.

Ob manjšem povečanju stopnje gospodarske rasti bo počasnejše tudi povečevanje rasti plač. Glede na projekcije izobrazbene strukture v zasebnem sektorju (podrobneje glej poglavje 2.5) je v Pomladanski napovedi 2007 manjša tudi razlika med rastjo plač v zasebnem in javnem sektorju. Skupna rast plač v obdobju do leta 2013 bo nižja od projekcij v scenariju SRS, saj Pomladanska napoved 2007 predvideva manjši pospešek gospodarske rasti in nižjo rast produktivnost v primerjavi s scenarijem SRS. V scenariju SRS smo predvideli tudi, da bi se večje zaposlovanje bolj izobraženih v zasebnem sektorju odrazilo v hitrejši rasti povprečne bruto plače na zaposlenega v tem sektorju, kar bi glede na visoko donosnost izobraževanja¹⁷ v Sloveniji lahko prineslo za približno 1 odstotno točko hitrejšo rast povprečne bruto plače na zaposlenega v zasebnem sektorju v primerjavi z javnim sektorjem. Ta razlika bo glede na nekoliko počasnejše spremembe v izobrazbeni sestavi zaposlenih v zasebnem sektorju manjša od predvidene.

Slika 3: Realna rast bruto plače na zaposlenega v obdobju 2007–2013 v Pomladanski napovedi 2007 in scenariju SRS

Vir: Pomladanska napoved 2007, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

¹⁷ Privatna donosnost izobraževanja se običajno meri kot vpliv izobrazbe na višino plače.

2.4. Investicije v znanje

Dejavniki razvoja na znanju temelječe družbe na nekaterih področjih kažejo prepočasen napredek. SRS je predvidela večji obseg investicij v znanje, zlasti hitro rast izdatkov za raziskave in razvoj, ter vlaganja v človeški kapital, kar bi omogočilo prestrukturiranje predelovalnih dejavnosti in krepitev na znanju temelječih storitvenih dejavnosti. Za doseganje ciljne vrednosti izdatkov za raziskovalno- razvojno dejavnost (3 % BDP v letu 2010) bi se morala rast teh izdatkov pospešiti in v obdobju 2003–2010 znašati približno 13,7 % realno povprečno na leto. Na področju izobraževanja in usposabljanja, ki imata pomembno vlogo pri odgovoru na izzive tehnoloških in strukturnih sprememb in tudi na problem staranja prebivalstva, je bila predpostavka scenarija povečanje povprečnega števila let šolanja delovno aktivnih z 11,8 v letu 2003 na 12,6 v letu 2013, pri čemer bi se diplomanti terciarnega izobraževanja zaposlovali predvsem v zasebnem sektorju. Kot pomemben dejavnik so bile izpostavljene tudi spodbude za vlaganja v ljudi za delodajalce, ki bi delovale v smeri povečanja vključenosti odraslih v izobraževanje in uveljavitve koncepta vseživljenjskega učenja, ki je potrebno tudi za dvig stopnje zaposlenosti starejših. Poročilo o razvoju 2007 ugotavlja, da dejavniki razvoja na znanju temelječe družbe kažejo sorazmerno ugodno stanje in tendence na področju izboljševanja človeškega kapitala, dostopa in uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT), premajhen napredek pa je bil dosežen pri kakovosti in učinkovitosti terciarnega izobraževanja ter na področju raziskav in razvoja ter inovacij.

Tabela 5: Investicije v znanje v Sloveniji v letih 2001 in 2004, delež v BDP, v %

	Izdatki za RR	Programska oprema	Terciarno izobraževanje*	Investicije v znanje
	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)
SLOVENIJA 2001	1,6	0,4	1,1	3,1
SLOVENIJA 2004	1,5	0,5	1,2	3,2

Vir: Bruto domači proizvod, Temeljni agregati nacionalnih računov in zaposlenosti, 1995–2005 (SURSTAT), september 2006, Statistične informacije št. 206 (SURSTAT), december 2006.

Opomba: *Da bi se izognili večkratnemu zajemanju istovrstnih izdatkov, je iz podatkov za terciarno izobraževanje izločena raziskovalno razvojna komponenta (ki je že zajeta v izdatkih za RR).

2.4.1. Raziskovalno-razvojna dejavnost in uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij

Stagnacija rasti investicij v znanje v obdobju 2001–2004 je predvsem posledica padca deleža izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost v BDP leta 2003. Pri pripravi ciljnega razvojnega scenarija SRS smo razpolagali s podatki o skupnih investicijah v znanje za leto 2001, ko je ta delež za Slovenijo znašal 3,1 % BDP, kar je Slovenijo uvrščalo v spodnjo polovico dvajsetih evropskih držav, vključenih v analizo. Zadnji razpoložljivi podatki za leto 2004 kažejo, da je v obdobju 2001–2004 delež izdatkov za investicije v znanje v BDP ostal skoraj nespremenjen (povečal se je za pol desetinke strukturne točke), predvsem zaradi znižanja deleža izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost (RRD), ki je posledica padca v letu 2003, medtem ko sta se deleža izdatkov za terciarno izobraževanje in investicije v programsko opremo nekoliko povečala. V letih 2004 in 2005 so izdatki za RRD v primerjavi z BDP sicer naraščali (z 1,32 %

BDP leta 2003 na 1,45 oziroma 1,49 % BDP¹⁸ v letu 2005), vendar so bili še vedno nižji kot pred letom 2003. Pri tem pa je spodbudno, da zaposlovanje raziskovalcev v zasebnem sektorju narašča hitreje kot v državnem.

V drugi polovici leta 2005 in v letu 2006 je bila na podlagi razvojnih dokumentov (Strategija razvoja Slovenije, Nacionalni razvojno-raziskovalni program) uvedena vrsta ukrepov, ki bi lahko v bodoče izboljšali položaj na področju raziskav in inovacijske dejavnosti. Sprejeti ukrepi so po naši oceni že nekoliko pospešili rast izdatkov za raziskave in razvoj v letu 2006 v primerjavi z rastjo v obdobju 2002–2005 (2,5 % realno). V prihodnjih letih naj bi bil ob doslednem uresničevanju pozitiven predvsem vpliv večjega sodelovanja med javnimi raziskovalnimi institucijami in poslovnim sektorjem (npr. skupni razvojno-raziskovalni programi, izboljšanje raziskovalne infrastrukture v tehnoloških parkih/centrih),¹⁹ boljšega dostopa malih in srednje velikih podjetij do virov financiranja za modernizacijo ter okrepitve človeških virov v RRD (programi usposabljanja mladih raziskovalcev). Prav tako pričakujemo pozitiven vpliv davčne olajšave za podjetja za naložbe v RRD, ki je bila uvedena v letu 2006²⁰ in znaša 20 %.²¹ Upravičeni stroški vključujejo tako nakup opreme in nove tehnologije za raziskovalno-razvojne namene kot tudi stroške dela in nakup licenc. Pozitiven vpliv, zlasti v zasebnem sektorju, bi se lahko izrazil okrepil po letu 2008, ko bo sinergija sprejetih ukrepov lahko dala vidnejše rezultate. Sprejetje različnih političnih dokumentov in zavez za večja vlaganja v RRD se namreč šele po določenem času lahko odrazi v njihovih dejanskih učinkih, saj je uresničevanje takšnih ciljev dolgoročen proces, ki zahteva koordiniranje in sodelovanje različnih politik in akterjev. K rasti javnih sredstev za raziskave in razvoj bo v prihodnjih letih poleg vlaganj v raziskave in razvoj iz državnega proračuna prispevalo tudi financiranje raziskav in razvoja s sredstvi iz strukturnih skladov EU, okvirnih programov EU za raziskave in lokalnih skupnosti oziroma regijskih razvojnih agencij. Za sredstva iz strukturnih skladov je na področju raziskav in razvoja v finančni perspektivi 2007–2013 predvideno postopno povečevanje, tako da bi do leta 2009 oziroma 2010 dosegla zneske v višini 0,20 oziroma 0,25 % BDP. Pozitiven bo tudi vpliv delovanja Sklada za razvoj kadrov in štipendijske sheme, ki je predviden v Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih.

Implementacija sprejetih ukrepov na področju RRD bi omogočila približevanje cilju SRS, ne pa tudi njegove uresničitve. Ocenjujemo, da bi se povprečna letna realna rast skupnih izdatkov za RRD na osnovi sprejetih ukrepov lahko pospešila in omogočila nekoliko hitrejše približevanje cilju SRS.²² Delež izdatkov za RRD

¹⁸ V času od priprave razvojnega scenarija SRS leta 2005 so bili podatki o izdatkih za RRD za obdobje pred letom 2004 popravljene navzdol. Prejšnji podatki, ki so temeljili na prvi oceni SURS, pridobljeni z ekstrapolacijo trendov, so kazali precej višji delež izdatkov za RRD (1,53 % BDP leta 2003 in 1,61 % leta 2004); podrobneje glej tudi kazalnik Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost v Poročilu o razvoju 2007.

¹⁹ Ukrepi industrijske politike za spodbujanje sodelovanja med raziskovalno in razvojno dejavnostjo ter poslovnim sektorjem so vsebovani v Programu ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007–2013 (glej Poročilo o uresničevanju Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, 2006).

²⁰ Do leta 2006 je veljala 10-odstotna davčna olajšava za vse investicije, vključno s stroški razvoja in raziskav, vendar se je osredotočala v glavnem na stroške opreme.

²¹ V statističnih regijah, kjer je BDP na prebivalca nižji od povprečja države za do 15 %/nad 15 %, se olajšava lahko poveča na 30 %/40 %.

²² Zaradi popravljenih podatkov o izdatkih za RR za obdobje pred letom 2004 se je v primerjavi s predpostavkami scenarija SRS znižala izhodiščna raven. Tako tudi ob realizaciji rasti izdatkov za RR, predvidene v SRS (13,7 %), ne bi bilo možno doseči zastavljenega cilja izdatkov za RR v višini 3 % BDP do leta 2010.

bi se tako lahko gibal med 2 in 2,5 % BDP, kar bi bilo odvisno od učinkovitosti izvajanja ukrepov, doseganje še višje ravni pa bi bilo mogoče le ob odločitvi za dodatno in bolj odločno ukrepanje. Med poglavitnimi razlogi za počasnejšo rast izdatkov za RRD od predvidene sta predvsem zaostajanje rasti izdatkov za RRD v obdobju 2003–2006 ter dosedanja nizka stopnja koordiniranja in sodelovanja različnih politik in akterjev pri izvajanju že sprejetih strateških dokumentov in ukrepov na področju spodbujanja raziskovalno-razvojne dejavnosti. Pri tem Slovenija ni osamljena, saj so podobne tendence opazne tudi drugje v EU in so prispevale k redefiniranju barcelonskega cilja v številnih državah.

V obdobju do leta 2013 pričakujemo tudi dinamičen razvoj na področju IKT. V zadnjih letih dosežen napredek na področju krepitve konkurence na trgih elektronskih komunikacij ter glede uvajanja storitev e-uprave predstavlja dobro osnovo za nadaljnje pospešeno širjenje uporabe IKT tako med prebivalstvom kot v podjetjih. Nadaljnjo krepitev investicij v programsko opremo in hitrejši razvoj IKT pričakujemo tudi z vse večjo vpetostjo slovenskih podjetij v globalne tokove, saj bodo morala podjetja za ohranjanje konkurenčnosti slediti tendencam v drugih razvitih državah in zmanjševati razkorak v izkoriščanju prednosti IKT.²³ K temu bodo pozitivno prispevali tudi projekti, predvideni v Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023 (izgradnja nacionalne širokopasovne mreže, projekta e-zdravje in e-pravosodje), kar bo spodbudilo tudi večjo uporabo IKT v gospodinjstvih.

2.5. Izobraževanje

Spremembe na področju izobraževanja v zadnjih letih so pozitivne, vendar potekajo prepočasi za optimalno uresničitev ciljev SRS, zlasti na področju spremembe financiranja visokega šolstva. SRS poudarja pomembno vlogo izobraževanja in usposabljanja pri odgovoru na izzive tehnoloških in strukturnih sprememb in na problem staranja prebivalstva. Poročilo o razvoju 2007 ugotavlja, da je stanje na področju izobraževanja relativno ugodno, vendar pa doseženi premiki v zadnjih letih in sprejeti ukrepi na tem področju ne zagotavljajo v celoti uresničevanja vloge izobraževanja in usposabljanja, predvidene v SRS. Pri povečevanju pomena študija naravoslovja in tehnike so bili narejeni prvi koraki s spodbujanjem večjega vpisa v naravoslovno tehnične smeri, vendar zanimanje za ta študij narašča relativno počasi, zato bodo tudi konkretni rezultati tovrstnih znanj, sposobnosti in veščin lahko vidni šele čez nekaj let. Tudi izboljševanje kakovosti terciarnega izobraževanja poteka prepočasi. V strukturi javnih izdatkov za terciarno izobraževanje, katerih delež v BDP je sicer že zdaj nad evropskim povprečjem, je visok delež namenjen štipendijam in drugim oblikam socialnih ugodnosti študentom, razmeroma nizek pa je obseg javnih izdatkov, ki so namenjeni neposredno izobraževalnim ustanovam na terciarni ravni. Pozitivni premiki pri povečevanju števila višje in visokošolskih zavodov ter nadaljnje spodbujanje ustanavljanja novih visokošolskih zavodov v regionalnih središčih, predvidena nadaljnja prenova programov na višjih in visokih šolah ter izvedba projekta Politehnika iz Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih v obdobju 2007–2023 bodo omogočili pospešitev rasti javnih in zasebnih izdatkov za terciarno izobraževanje v primerjavi z obdobjem 1995–2004. To bo omogočilo

²³ Poročilo o razvoju 2007, str. 39.

povišanje njihovega deleža v BDP vendar za največ 0,2 o. t. do leta 2013, kar pa je nekoliko manj, kot je bilo predvideno v scenariju SRS, predvsem zaradi prepočasnega uvajanja sprememb v sistemu financiranja visokega šolstva, ki so pomembne za dvig kakovosti izobraževanja in njegov prispevek h krepitvi rasti na znanju temelječe proizvodnje. Prav tako so tudi spremembe na področju vseživljenjskega učenja, zlasti vključevanja odraslih v formalno izobraževanje počasnejše od predvidenih v scenarijih SRS.

Tabela 6: Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva leta 2003 in 2013

	2005			2013						
	Vsi delovno aktivni	od tega:		Vsi delovno aktivni	od tega:					
		zas. sektor	javni sektor		zasebni sektor		javni sektor			
					PN 07	SRS	PN 07	SRS		
Izobrazbena sestava (v %):	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
- s podiplomsko izobrazbo	1,7	1,1	4,1	3,4	6,0	2,6	5,7	6,0	7,0	
- s končano visoko izobrazbo	13,7	9,6	29,8	20,9	17,8	16,0	11,9	38,1	38,2	
- s končano višjo izobrazbo	6,2	4,7	12,1	7,8	8,8	7,7	8,6	8,0	9,8	
S terciarno izobrazbo	21,6	15,4	45,9	32,1	32,6	26,3	26,2	52,1	55,0	
- s končano strokovno ali splošno srednjo šolo	34,1	34,3	33,6	31,5	33,8	34,5	34,3	32,5	32,2	
- s končano srednjo poklicno izobrazbo	25,6	29,0	12,4	21,8	20,2	24,9	23,6	10,9	8,3	
- s končano nižjo poklicno izobrazbo	2,3	2,6	0,9	1,9	1,8	2,4	2,2	0,5	0,5	
- s končano osnovno šolo	14,9	16,8	7,2	11,4	11,0	13,3	13,1	5,0	4,0	
- brez končane osnovne šole	1,5	1,9	0,0	1,3	0,5	1,7	0,6	0,0	0,0	
Število let šolanja	11,9	11,5	12,8	12,5	12,6	12,1	12,2	13,5	13,7	

Vir: SURS, Pomladanska napoved 2007, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

Opomba: PN 2007 – Pomladanska napoved 2007.

Število let šolanja raste precej v skladu s pričakovanji SRS, v obdobju 2007–2013 pa bodo večja odstopanja v predvideni izobrazbeni sestavi. V scenariju SRS je bilo predvideno nadaljnje naraščanje števila let šolanja in postopno zmanjševanje razlik ter približevanje deležev zaposlenih s terciarno izobrazbo v javnem in zasebnem sektorju. Zadnji razpoložljivi podatki in na njih utemeljene projekcije v Pomladanski napovedi 2007 kažejo, da bi se po številu let šolanja lahko zelo približali projekcijam iz scenarija SRS, nekoliko drugačna pa je predvidena izobrazbena sestava, saj bo delež zaposlenih s srednjo šolo večji od predvidenega. Delež delovno aktivnih s terciarno izobrazbo bo nižji predvsem zaradi nižjega deleža zaposlenih s podiplomsko izobrazbo²⁴ od predvidenega, medtem ko bo delež zaposlenih z visoko izobrazbo višji. Posledično bo to vplivalo tudi na nekoliko počasnejšo rast na znanju temelječe proizvodnje od predvidene v scenarijih SRS, zlasti na področju inovacij in uvajanja visokotehnološke industrije in storitev z visoko dodano vrednostjo (več v naslednjem poglavju).

²⁴ Upoštevana je dosedanja (stara) definicija, ki kot podiplomske šteje izobrazbene ravni, dosežene po končanem 4–5-letnem dodiplomskem študiju.

2.6. Spremembe v gospodarski strukturi

Spremembe v gospodarski strukturi potekajo počasneje od predvidenih v SRS, predvsem na tistih področjih, ki so najbolj povezana z investicijami v znanje. V scenariju SRS je bilo v obdobju do leta 2013 na ponudbeni strani predvideno hitreše dohitevanje razvitejših držav na področjih, kjer so zaostanki še veliki. To bi pomenilo prestrukturiranje gospodarstva v smeri krepitve na znanju temelječe proizvodnje, kjer bi bil ključen prispevek hitreše rasti investicij v znanje. Okrepil bi se delež na znanju temelječih storitev in delež visoko in srednje visoko tehnoloških panog v predelovalnih dejavnostih, znotraj katerih bi prišlo do prestrukturiranja, njihov skupni delež v BDP pa se ne bi povečeval oziroma bi proti koncu obdobja rahlo upadel. Rast osnovnih dejavnosti bi bila relativno počasnejša, njihov delež v BDP pa bi se postopno zniževal (kmetijstvo, ribištvo, rudarstvo, energetika) oziroma ohranjal na nespremenjeni ravni (gradbeništvo). Podobno velja tudi za del tržnih storitev, ki se ne uvrščajo med na znanju temelječe (trgovina, del dejavnosti promet, skladiščenje in zveze) in del javnih storitev (javna uprava). Izjema je gostinstvo, katerega delež bi se okrepil skladno z usmeritvami SRS na področju turizma. Podatki za leti 2005 in 2006 ter projekcije v Pomladanski napovedi 2007 kažejo, da spremembe v gospodarski strukturi potekajo počasneje od predvidenih v SRS, predvsem na tistih področjih, ki so najbolj povezana z investicijami v znanje, v nekaterih dejavnostih pa so na odstopanja od scenarija SRS vplivala tudi pretekla gibanja, ki se razlikujejo od predpostavk scenarija SRS.²⁵

Med pomembnimi dejavniki povečanja konkurenčnosti gospodarstva, ki bi med drugim prispeval k prestrukturiranju v skladu z usmeritvami SRS, je tudi spodbujanje inovativnosti in podjetništva, kjer je prišlo do pozitivnih premikov, vendar so odstopanja od usmeritev SRS, zlasti na področju inovativnosti, še precejšnja. Poročilo o razvoju ugotavlja, da je na področju podjetništva v letu 2006 prišlo do pozitivnih premikov, ki se kažejo v ponovnem povečanju zgodnje podjetniške aktivnosti in pospešeni rasti števila podjetij v poslovnem sektorju,²⁶ izboljšuje se tudi kakovost podjetniškega procesa, saj se relativno povečuje delež podjetnikov iz priložnosti, ki so v primerjavi s tistimi iz nuje praviloma bolj razvojno naravnani. Sprejeti ukrepi na področju spodbujanja podjetništva²⁷ in povečanje sredstev za mala in srednje velika podjetja bodo še pospešili razvoj na tem področju, kar bo ugodno vplivalo predvsem na rast dodane vrednosti poslovnega sektorja. Manjši pa je dosednji napredek pri sprejemanju in koordinaciji ukrepov inovacijske politike, tako pri podpori financiranja tveganih inovativnih podjetniških projektov kot pri povečevanju inovativnosti v storitvah, kar bo tudi vplivalo na počasnejše spremembe v strukturi gospodarstva od predvidenih v scenariju SRS, še zlasti pri krepitvi na znanju temelječe proizvodnje (več v naslednjem poglavju).

²⁵ Predvsem v dejavnostih gradbeništva, prometa skladiščenja in zvez, finančnega posredništva ter ribištva so bila gibanja v letih 2005 in 2006 boljše od predvidenih, v dejavnostih zdravstva in socialnega skrbstva, gostinstva in poslovnih storitev nekoliko slabša. V dejavnostih finančnega posredništva, predelovalnih dejavnosti, prometa ter javne uprave so na spremembe deležev v letu 2013 vplivale tudi revizije podatkov za obdobje do leta 2004.

²⁶ Po Standardni klasifikaciji dejavnosti so to dejavnosti od C do K.

²⁷ Na področju zmanjševanja administrativnih ovir so bile izvedene nekatere posodobitve in (e-) poenostavitve administrativnega in poslovnega okolja (npr. uvedba pristopa »vse na enem mestu« za samostojne podjetnike). Poenostavljena je bila davčna zakonodaja, uveljavljen nov zakon o gospodarskih družbah (več glej v Poročilu o razvoju 2007).

Tabela 7: Rast dodane vrednosti po dejavnostih v obdobju 2007–2013 in struktura BDP leta 2013, v %

	2007–2013 (povprečna realna rast)			2013 (delež v BDP)	
	PP 05	PN 07	SRS	PN 07	SRS
A Kmetijstvo, gozdarstvo, lov	0,1	1,6	0,5	2,0	1,8
B Ribištvo	-0,3	1,4	0,0	0,0	0,0
C Rudarstvo	-0,8	-1,0	-0,3	0,2	0,2
D Predelovalne dejavnosti	4,6	4,8	6,2	20,5	22,9
E Oskrba z električno, plinom, paro in vodo	0,6	1,3	0,8	1,9	2,0
F Gradbeništvo	3,2	4,8	4,9	6,5	5,1
G Trgovina in popravila motornih vozil	3,2	3,4	4,5	10,3	10,4
H Gostinstvo	4,3	4,7	6,1	2,3	2,2
I Promet, skladiščenje in zveze	4,0	5,8	6,4	8,2	7,3
J Finančno posredništvo	6,6	7,5	7,7	4,4	5,6
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve	4,1	4,4	6,0	14,3	15,5
L Javna uprava, obramba, soc. zavarovanje	1,9	2,2	2,1	4,3	4,9
M Izobraževanje	2,3	2,5	3,6	5,0	4,6
N Zdravstvo in socialno skrbstvo	3,9	3,8	5,8	4,5	4,9
O Druge javne, skupne in osebne storitve	3,5	5,2	4,8	3,3	4,2

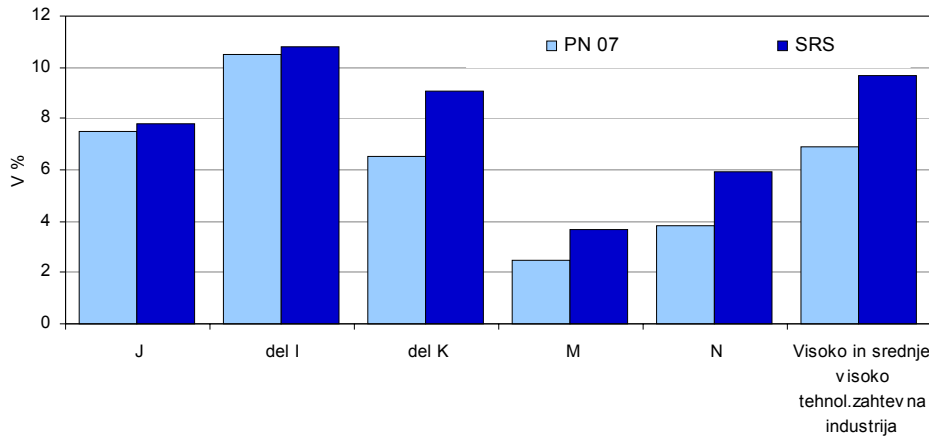
Vir: Pomladanska napoved 2007, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

Opomba: PP 05 – Pomladansko poročilo 2005; PN 2007 – Pomladanska napoved 2007.

2.7. Krepitev na znanju temelječih dejavnosti

Krepitev na znanju temelječih dejavnosti zaostaja za predvidevanji SRS. SRS je kot enega izmed dejavnikov povečevanja skupne factorske produktivnosti predvidela večje vlaganje v znanje, kar bi omogočilo krepitev relativnega prispevka na znanju temelječih dejavnosti h gospodarski rasti skozi pospešene rasti njihove dodane vrednosti v obdobju po letu 2007. Projekcije v Pomladanski napovedi kažejo, da do večjih odstopanj prihaja v dejavnostih, kjer sta okrepljena raziskovalno-razvojna dejavnost in višja kakovost v izobraževanju ključni za pospešek rasti, do manjših pa tam, kjer je razvoj intenzivneje vpet v globalne procese razvoja tehnologije in integracijskih tokov. Na nižje napovedi rasti dodane vrednosti na znanju temelječih in tudi drugih storitev v Pomladanski napovedi pa vpliva tudi dosedanje zanemarjanje inovacijskega potenciala v teh dejavnostih, na kar opozarja Poročilo o razvoju, ki v tem kontekstu poudarja tudi pomen netehnoloških inovacij za rast dodane vrednosti v storitvah.

Slika 4: Realna rast posameznih komponent na znanju temelječih dejavnosti v obdobju 2007–2013; primerjava Pomladanske napovedi 2007 in Scenarija SRS

Vir: Pomladanska napoved 2007, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

Opomba: Del dejavnosti I: poštne in telekomunikacijske storitve, del dejavnosti K: poslovne storitve.

2.7.1. Krepitev na znanju temelječih storitev

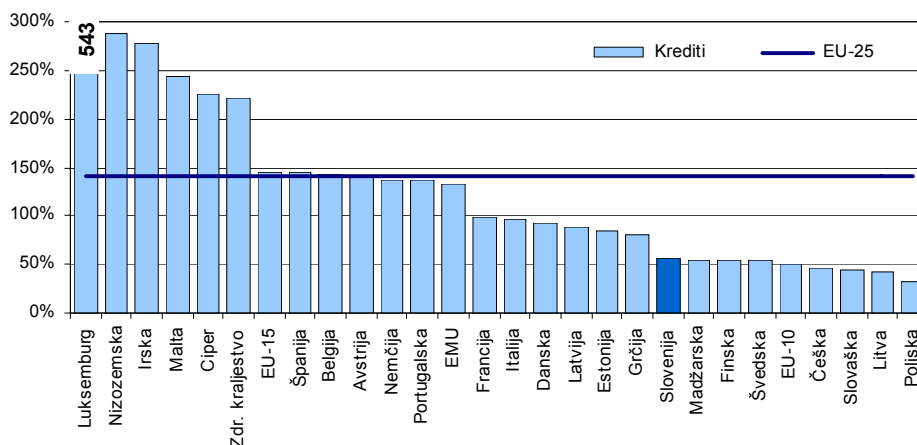
Pri projekcijah rasti dodane vrednosti v skupini na znanju temelječih storitev²⁸ v Pomladanski napovedi 2007 do večjih odstopanj od usmeritev SRS prihaja v dejavnostih poslovnih storitev, zdravstva in izobraževanja, kar je v veliki meri povezano z manjšim prispevkom investicij v znanje od predvidenega. Poročilo o razvoju 2007 ugotavlja, da je prišlo v teh storitvah do izboljševanja in približevanja standardom v EU, vendar pa so spremembe zlasti v nekaterih storitvah še prepočasne. Poleg tega ostaja inovacijska aktivnost v storitvenih dejavnostih zelo šibka ne samo v primerjavi s predelovalnimi dejavnostmi, pač pa tudi glede na povprečno stopnjo inovacijske dejavnosti v storitvah v EU.²⁹ Z ozirom na prevladujočo vlogo storitev v kreiranju dodane vrednosti in potrebo po hitrejšem razvoju na znanju temelječih storitev bi morale biti povečanje inovacijske dejavnosti v storitvah ena od prioriteta bodočih razvojnih usmeritev. V projekcijah Pomladanske napovedi 2007 na osnovi sprejetih ukrepov in predvidenega obsega investicij v znanje pričakujemo pospešek rasti dodane vrednosti na znanju temelječih storitev, ki pa bo, zlasti na področju poslovnih storitev, zdravstva in izobraževanja, manjši od predvidenega.

²⁸ V skupino na znanju temelječih storitev po metodologiji OECD uvrščamo dejavnosti finančnega posredništva, izobraževanja in zdravstva v celoti, prav tako pa tudi del telekomunikacijske dejavnosti znotraj dejavnosti prometa in zvez ter poslovnih storitev v dejavnosti nepremičnin, najema in poslovnih storitev.

²⁹ Glej Poročilo o razvoju, str. 31.

Projekcije rasti dodane vrednosti v dejavnosti finančnega posredništva so precej skladne s scenarijem SRS, počasneje od predvidevanj pa poteka privatizacija in izboljševanje kakovosti finančnih storitev kot podpore hitrejšemu gospodarskemu razvoju. Rast dodane vrednosti finančnega posredništva je v letih 2005 in 2006 nekoliko preseгла stopnje rasti, ki smo jih predvideli v scenarijih SRS, prav tako so bili navzgor popravljene podatki za obdobje 2000–2004. Razlogi za visoko rast dodane vrednosti dejavnosti finančnega posredništva v zadnjih letih so predvsem povezani s pozitivnimi učinki makroekonomske stabilizacije v procesu prevzema evra in postopnim zapiranjem razvojne vrzeli na področju deleža kreditov v BDP, kjer Slovenija še vedno močno zaostaja za evropskim povprečjem (glej Sliko 5).³⁰ V obdobju 2007–2013 predvidevamo le nekoliko nižjo rast dodane vrednosti finančnega posredništva kot v SRS. Kljub temu, da še ni prišlo do privatizacije v predvidenem obsegu in da se kapitalski trg pogloblja prepočasi, odstopanja od scenarijev SRS niso velika³¹ predvsem zato, ker bodo na razvoj finančnega posredništva vplivali procesi, povezani z odpiranjem in integracijo slovenskega bančno-zavarovalniškega in kapitalskega trga v evropski prostor. Slovenski finančni sektor bo moral slediti evropskim trendom in razvoju novih produktov, če želi ohranjati konkurenčen položaj na domačem trgu. V prihodnjih letih bo pozitiven tudi učinek nekaterih sprejetih zakonov s področja hipotekarnih in komunalnih obveznic in javno zasebnega partnerstva (tudi v povezavi z uresničevanjem projektov v Resoluciji za obdobje 2007–2023), pomemben bo tudi vpliv nadaljevanja procesa privatizacije, ki je v zadnjih dveh letih stagniral, ter tudi razvoja skladov tveganega kapitala,³² ki bo vplival predvsem na izboljšanje pogojev financiranja malih in srednjih podjetij.

Slika 5: Delež kreditov glede na BDP v letu 2005

Vir: European Banking Federation, New Cronos, za Slovenijo: Banka Slovenije, SURS.

³⁰ V letu 2006 je delež kreditov v BDP v Sloveniji znašal 67,5 %, podatkov za povprečje EU pa še ni razpolago.

³¹ Precejšnja razlika v deležu dodane vrednosti dejavnosti finančnega posredništva v BDP leta 2013, ki se meri v tekočih cenah, je bolj tehnične narave in je predvsem posledica nizke nominalne rasti dejavnosti v letih 2004 in 2005, ko je bila vrednost deflatoja ob padajočih obrestnih merah negativna.

³² Vlada RS je maja 2007 sprejela Zakon o družbah tveganega kapitala, ki bo pozitivno vplival na okrepitev tovrstnega načina financiranja malih perspektivnih podjetij.

V poslovnih storitvah so odstopanja od scenarija SRS povezana z nižjo rastjo investicij v znanje, kot smo predvideli in počasnejšimi spremembami na področju sprostitve zemljišč. Odstopanja rasti dodane vrednosti v dejavnosti nepremičnin, najema in poslovnih storitev od scenarija SRS so večja, saj so poslovnih storitvah dejavniki rasti močnejše neposredno povezani z investicijami v znanje, kjer je razvoj počasnejši od predvidenega v SRS. Prav tako še ni prišlo do sprostitve zemljišč za gradnjo v pričakovanem obsegu, kar bi pozitivno vplivalo na dejavnost prostorskega načrtovanja, projektiranja in tehničnega svetovanja. Deloma je na nižje projekcije v Pomladanski napovedi 2007 vplivala tudi nižja rast dodane vrednosti poslovnih storitev v letih 2001–2006 od ocenjene v scenarijih SRS, saj to implicitno pomeni, da bi bil za doseganje predvidene rasti iz scenarija potreben bistveno večji razvojni preboj, ki pa je ob danih predpostavkah neuresničljiv. Delež dejavnosti nepremičnin, najema in poslovnih storitev v BDP bo leta 2013 po projekcijah Pomladanske napovedi 2007 zato nižji od predvidenega v scenarijih SRS.

Tudi razvoj dejavnosti izobraževanja ne sledi predvidevanjem v scenarijih SRS, rast je tako le nekoliko nad »nižjim« scenarijem SRS. Med glavnimi razlogi za odstopanje je nižja stopnja rasti dodane vrednosti celotne dejavnosti v letu 2006 od pričakovane, pomemben pa je tudi vpliv prepočasnih sprememb v njeni strukturi, saj je šele lani prišlo do umiritve rasti dodane vrednosti v osnovnem šolstvu in pospešitve v visokem šolstvu in pri izobraževanju odraslih, kar bi se po scenarijih SRS moralo zgoditi že prej. Delež osnovnega šolstva je bil v letu 2006 tako celo višji kot leta 2004, kar je bilo izhodišče za pripravo scenarija SRS. V prihodnjih letih skladno s sprejetimi ukrepi in trendi pričakujemo, da se bo ob nadaljnji umirjeni rasti osnovnega in srednjega šolstva še naprej krepila dejavnost terciarnega izobraževanja, hitreje pa naj bi se začelo širiti tudi področje izobraževanja odraslih, kar že nakazujejo povečana vlaganja in rast števila udeležencev v letu 2006. Gre za pozitiven premik v smeri nadaljnje krepitve pomena obeh produktivnejših dejavnosti v strukturi dejavnosti izobraževanja (visoko šolstvo in vseživljenjsko učenje), vendar počasneje od predvidevanj v scenarijih SRS. Delež dejavnosti se bo do leta 2013 tako ohranil na razmeroma visoki ravni, ki pa bo nekoliko nižja od pričakovane.

Projekcije rasti dodane vrednosti v dejavnosti zdravstva do leta 2013 so nižje od predvidenih v scenarijih SRS predvsem zaradi dosedanjega prepočasnega razvoja. Veliki popravki stopenj rasti dodane vrednosti navzdol v letih 2003 (0,6 o. t.) in 2004 (1,2 o. t.) in nizka rast dodane vrednosti v letih 2005 in 2006 kažejo, da je izhodiščna raven precej nižja, kot smo predvidevali in da bi bil za doseganje stopenj rasti iz scenarija SRS potreben bistveno večji pospešek, ki ga ne bo možno uresničiti. Na hitrejšo rast dejavnosti zdravstva v prihodnjih letih bo vplivalo hitrejšo podeljevanje koncesij, vse večje povpraševanje po storitvah in hitrejšo uvajanje novih načinov zdravljenja ter zasebnega dela. Vendar pa javna in zasebna sredstva za zdravstvo naraščajo počasneje, kot je bilo predvideno v scenarijih SRS, tako da prihaja do zaostankov z uvajanjem nove opreme, tehnologije in zdravil. Nižja od predvidene je tudi rast zaposlenosti in plač v zdravstvu, kar vpliva na oceno rasti dodane vrednosti. Pomen socialnega skrbstva se bo glede na demografske projekcije krepil v skladu s predvidevanji SRS, kjer se pričakuje nadaljnja širitev kapacitet institucionalnega varstva, podeljevanje koncesij na področju izvajanja storitev za starejše, širitev pomoči na domu, dnevnih centrov in oskrbovanih stanovanj.

2.7.2. Krepitev visoko in srednje visoko tehnoloških panog v predelovalnih dejavnostih in pospešitev rasti izvoza proizvodov in storitev z visoko dodano vrednostjo

Tudi za krepitev deleža visoko in srednje visoko tehnoloških dejavnosti v strukturi predelovalnih dejavnosti so ključne investicije v znanje. Scenarij SRS je predvidel, da bi s povečanjem razvojnih izdatkov, zlasti podjetniških vlaganj v raziskave in razvoj ter z močnejšo povezanostjo raziskovalnega sektorja in podjetij, večjimi in bolj učinkovitimi vlaganji v človeški kapital ter povečanjem tujih neposrednih investicij v slovenski predelovalni industriji do leta 2013 prišlo do intenzivnega prestrukturiranja v smeri povečanja deleža visoko in srednje visoko tehnoloških dejavnosti, ki bi presegel 50 % celotne dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti. Pri tem smo izhajali iz ocene, da bi optimalna implementacija ukrepov SRS omogočila podoben razvojni preboj v tej dejavnosti, kot sta ga v obdobju 1993–2003 dosegli Finska in Madžarska, prva z angažiranjem človeškega kapitala in velikimi ter učinkovitimi vlaganji v raziskave in razvoj in druga s pomočjo velikih neposrednih tujih investicij in vlaganj v človeški kapital.

Tabela 8: Realne letne stopnje rasti dodane vrednosti

	Realizacija			SRS		
	2005	2006	Povprečje	2005	2006	Povprečje
Predelovalne dejavnosti skupaj	2,8	7,4	5,1	4,5	4,8	4,7
Visoko in srednje visoko tehnološko zahtevne panoge	4,4	10,0	7,2	6,6	6,9	6,8
Srednje nizko tehnološko zahtevne panoge	4,9	10,4	7,7	4,3	4,5	4,4
Nizko tehnološko zahtevne panoge	-0,9	1,1	0,1	2,0	2,1	2,1

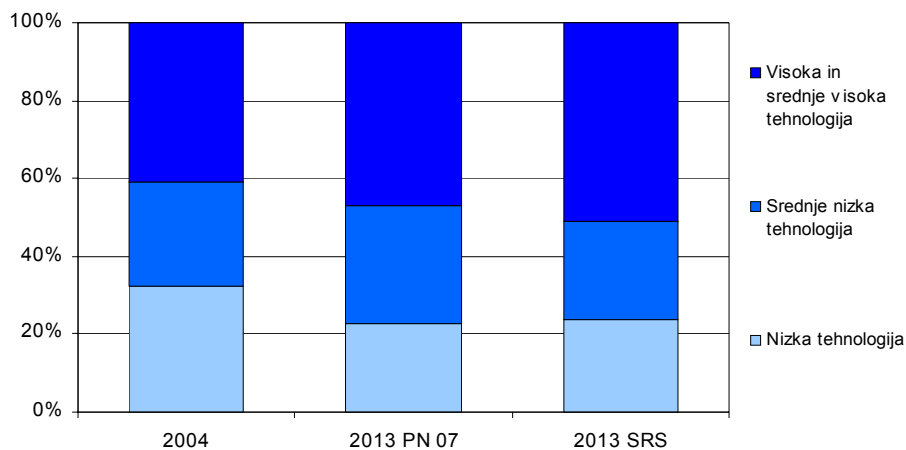
Vir: SURS, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

Opomba: Stopnje rasti dodane vrednosti po tehnološki zahtevnosti za leto 2006 so ocena, ki temelji na podatkih o rasti industrijske proizvodnje v predelovalnih dejavnostih, saj podatki o strukturi dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti še niso bili objavljeni.

Struktura rasti predelovalnih dejavnosti v zadnjih letih kaže na pozitivne spremembe z razvojnega vidika, ki pa so v večji meri spodbujene s konjunktornimi dejavniki in manj z dejavniki na znanju temelječe družbe, zato bodo potekale počasneje, kot smo predvidevali v SRS. Podatki za leti 2005 in 2006 kažejo, da je rast dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih v tem obdobju (v povprečju 5,1 %) presegla pričakovanja SRS (4,7 %), predvsem zaradi izrazitega pospeška v letu 2006. Na osnovi ocene strukture rasti po tehnološki zahtevnosti ugotavljamo, da se je v letu 2006 okrepila predvsem rast dodane vrednosti v visoko in srednje visoko ter srednje nizko tehnološko zahtevnih panogah, rast v nizko tehnološko zahtevnih panogah pa je bila nižja od že tako skromnih pričakovanj (glej Tabela 8). V Pomladanski napovedi 2007 ob postopnem umirjanju konjunktura v naslednjih letih pričakujemo postopno upočasnitev rasti dodane vrednosti v predelovalnih dejavnosti. V strukturi rasti naj bi se še naprej povečeval prispevek tehnološko zahtevnejših dejavnosti, kar bodo spodbudila tudi pričakovana večja vlaganja v raziskave in razvoj, spodbujena zlasti z davčno olajšavo, ki je bila uvedena v letu 2006. Ker pa bo krepitev na znanju temelječih dejavnikov počasnejša od predvidene v SRS (glej poglavji 2.4 in 2.5), v projekcijah Pomladanske napovedi do leta 2013 predvidevamo nižjo rast dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti in nekoliko

drugačno strukturo kot v scenarijih SRS. Delež nizko srednje tehnološko zahtevnih panog naj bi bil tako večji, delež visoko in srednje visoko tehnoloških panog pa nižji od predvidevanj v scenariju. Poleg prepočasne rasti investicij v znanje, ki se kaže tudi v nizki inovativnosti podjetij³³ k temu prispeva tudi skromen priliv neposrednih tujih naložb, ki bi prinesel prenos znanja, tehnologije in menedžerskih izkušenj, kar je bila prav tako ena izmed predpostavk scenarija SRS. Pri tem velja opozoriti, da bi bil z razvojnega vidika tudi hiter razvoj predelovalnih dejavnosti v skupini srednje nizko tehnološko zahtevnih industrij lahko pozitiven, če bi šlo za visoko kakovostne izdelke z visoko dodano vrednostjo, kar pa prav tako zahteva investicije v znanje in krepitev podjetniške inovativnosti.

Slika 6: Struktura predelovalnih dejavnosti v letu 2004 in projekcije za leto 2013 – primerjava Pomladanske napovedi 2007 in Scenarija SRS

Vir: SURS, Pomladanska napoved 2007, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

Rast izvoza blaga in storitev do leta 2013 bo zaradi slabše strukture po tehnološki zahtevnosti in počasnejše krepitve konkurenčnosti in izvoza na znanju temelječih storitev zaostajala za projekcijami v scenariju SRS. Na osnovi projekcij rasti dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih in njene strukture po tehnološki zahtevnosti, kot tudi projekcij rasti dodane vrednosti v na znanju temelječih storitvah, smo v Pomladanski napovedi 2007 ocenili, da bodo predvidene stopnje rasti izvoza blaga in storitev v obdobju 2007–2013 nižje od predvidenih v scenariju SRS, predvsem po letu 2009 (pred tem bodo še ugodni dejavniki konjunktura). Tehnološka zahtevnost blagovnega izvoza,³⁴ ki ima dolgoročnejši vpliv na konkurenčnost gospodarstva, se je v letih 2004 in 2005 celo poslabšala, in kljub pozitivnemu premiku v letu 2006³⁵ in bolj optimističnim napovedim v prihodnjih letih, do leta 2013 ne bo možno uresničiti predvidevanj v scenariju SRS. Tudi zmanjševanje zaostanka na področju izvoza storitev za povprečjem EU, temelječih na znanju, bo počasnejše od predvidenega v scenariju SRS, kjer smo predvideli njihov več kot 40-odstotni delež v izvozu storitev.

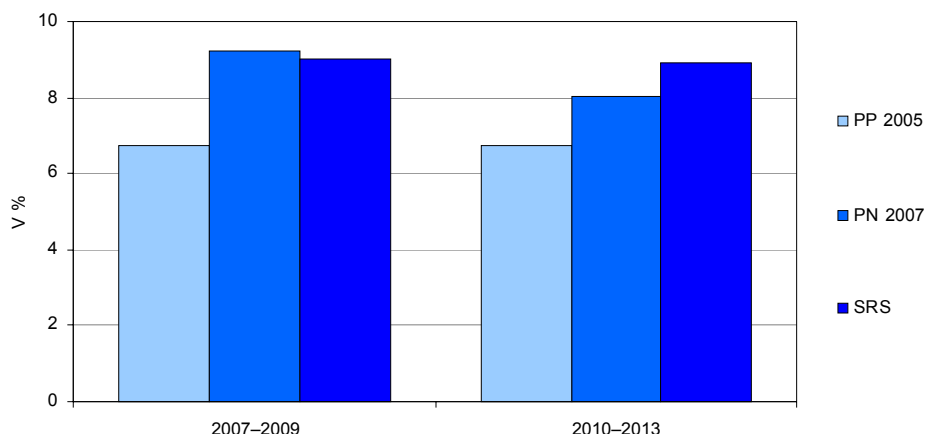
³³ Glej Poročilo o razvoju 2007, str. 39.

³⁴ Glej indikator *Faktorska struktura blagovnega izvoza* v Poročilu o razvoju 2007.

³⁵ Glej Poročilo o razvoju 2007, str. 24.

Zaradi nižje rasti izvoza blaga od predvidene bo nižja tudi rast izvoza transportnih storitev, rast izvoza turističnih storitev pa bo bližje projekcijam v scenariju SRS zaradi pozitivnega učinka ukrepov strategije razvoja turizma, predvidenih turističnih projektov v Resoluciji in sofinanciranja iz evropskih sredstev.

Slika 7: Realna rast izvoza blaga in storitev v obdobjih 2007–2009 in 2010–2013; primerjava Pomladanske napovedi 2007 in Scenarija SRS

Vir: Pomladanska napoved 2007, Izhodišča za ciljni razvojni scenarij SRS.

2.8. Spremembe v strukturi domače potrošnje

Pomladanska napoved 2007 predvideva počasnejšo rast zasebne potrošnje in podobno rast investicij v osnovna sredstva kot v scenariju SRS. V scenariju SRS smo predpostavili, da povpraševanje ni omejitveni razvojni dejavnik. Predvidena je bila krepitev rasti izvoza blaga in storitev, spodbujena z bolj konkurenčnim izvozom proizvodov in storitev (glej prejšnje poglavje), prav tako je bila predvidena tudi krepitev rasti domačega povpraševanja. V Pomladanski napovedi 2007 je realna rast zasebne potrošnje v povprečju precej nižja, rast investicij pa višja, kar je predvsem povezano z nekaterimi razvojnimi in infrastrukturnimi projekti, ki ob pripravi scenarija SRS še niso bili predvideni.

Tabela 9: Realna rast agregatov domače potrošnje v obdobju 2007–2013, primerjava Pomladanske napovedi 2007 in Scenarija SRS

	v %	
	Scenarij za obdobje 2007–2013	
	Pomladanska napoved 2007	Razvojni scenarij SRS
Zasebna potrošnja	3,5	4,8
Državna potrošnja	2,6	3,3
Investicije v osnovna sredstva	5,5	5,4

Vir: Izhodišča za ciljni razvojni scenarij Strategije razvoja Slovenije (UMAR, 2005), Pomladanska napoved 2007 (UMAR, 2007), projekcije UMAR.

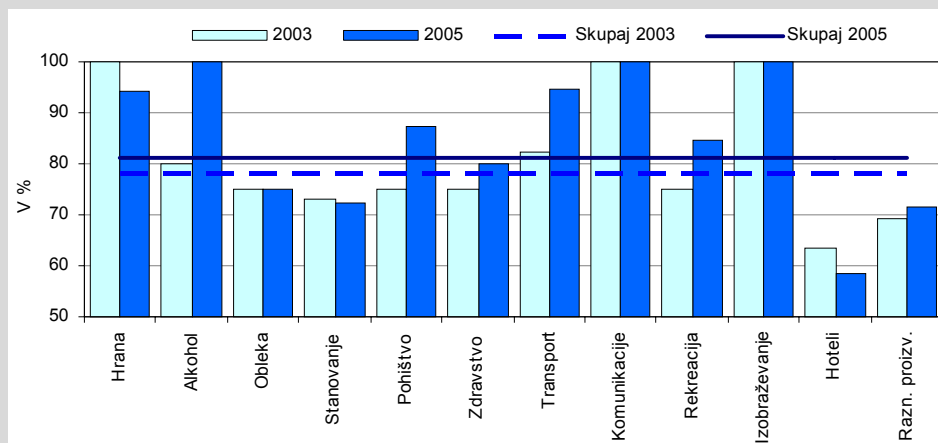
Rast zasebne potrošnje bo nižja od predvidene v scenariju SRS, saj bo skladno s predvideno dinamiko gospodarskega razvoja v Pomladanski napovedi 2007 nižja tudi rast razpoložljivega dohodka.

V scenariju SRS je bilo predvideno, da bi do pospeška rasti zasebne potrošnje prišlo po letu 2007, ko bi bili že vidni učinki prvih ukrepov SRS, ki bi tudi dvignili povprečno raven razpoložljivega dohodka prebivalstva. Rast zasebne potrošnje bi bila spodbujena predvsem s hitrejšo rastjo zaposlenosti in plač, pri čemer bi slednja sledila trendni rasti produktivnosti. Strategija je predvidela tudi modernizacijo sistemov socialne zaščite in uveljavitev večje lastne odgovornosti posameznikov za socialno varnost, zaradi česar bi se povečal delež dodatnih pokojninskih ter življenjskih zavarovanj v varčevanju gospodinjstev, na strani potrošnje pa iz istega razloga povečanje trošenja gospodinjstev v skupini zdravje in izobraževanje. Ob predvidenih gibanjih gospodarske rasti v Pomladanski napovedi 2007 na osnovi projekcij ponudbene strani, ki predstavlja potencialno gospodarsko rast in ob upoštevanju rasti zaposlenosti in plač (glej poglavje 2.3) bo rast razpoložljivega dohodka v obdobju do leta 2013 počasnejša od predvidene v scenarijih SRS, vendar nekoliko višja, kot bi bila po projekcijah Pomladanskega poročila 2005 (»nižji« scenarij SRS). Rast zasebne potrošnje bo zato nižja kot v scenariju SRS, kar bo vplivalo tudi na počasnejše spremembe v strukturi potrošnje slovenskih gospodinjstev v smeri povečevanja izdatkov za kulturo, rekreacijo, komunikacije in druge dejavnosti, ki uresničujejo osebne želje prebivalstva. Izdatki na področju dolgotrajne oskrbe in izobraževanja pa bodo naraščali po stopnjah, ki bodo blizu projekcijam v SRS, saj so vezani na demografska gibanja ter predvidene spremembe v sistemu socialnega varstva in izobraževanja.

Okvir 2: Spremembe v strukturi potrošnje gospodinjstev v obdobju 2003–2005

V SRS je bila kot izhodiščna prikazana struktura potrošnje v letu 2003, med tem objavljeni podatki za leto 2005 kažejo, da je v tem času prišlo do približevanja ravni izdatkov prebivalca v povprečju EU, pri čemer je razlika med ravno izdatkov povprečnega potrošnika (v standardu kupne moči) v Sloveniji in EU primerljiva razliki med BDP na prebivalca po kupni moči. Prav tako je v tem času prišlo tudi do sprememb v sami strukturi potrošnje, ki se je nekoliko bolj približala strukturi v EU. Z vidika doseganja povprečnih izdatkov evropskega potrošnika je prišlo do premika v pozitivni smeri predvsem pri izdatkih v skupinah pohištvo, zdravstvo in rekreacija, še vedno pa je velik zaostanek v skupinah stanovanje in obleka, prav tako pri izdatkih za določene luksuzne dobrine, kjer se je razkorak celo povečal (skupina hoteli) oziroma le rahlo izboljšal (raznvrstne storitve, kamor spadajo storitve socialnega varstva, zavarovanje, osebna nega in osebni predmeti ter finančne in druge storitve). Delež izdatkov za hrano se znižuje in je nekoliko bližje deležu v povprečju EU, kar je značilno za gospodinjstva razvitejših držav.

Slika 8: Primerjava doseganja izdatkov povprečnega evropskega potrošnika v Sloveniji v letih 2003 in 2005

Vir: Eurostat, izračuni UMAR.

Opomba: Skupine COICOP; odstopanje izračunamo kot razliko med slovenskim deležem in deležem EU za posamezno skupino.

Zniževanje deleža državne potrošnje v BDP (za okoli pol odstotne točke v obdobju 2007–2013) je precej skladno s predvidenim v scenariju SRS. K temu prispeva zniževanje deleža javnofinančnih odhodkov v BDP, ki poteka skladno s predvidevanji SRS. Poročilo o razvoju 2007 ugotavlja, da v letih 2005 in 2006 ter upoštevajoč uradne ocene MF za leti 2007 in 2008 v Programu stabilnosti zniževanje obsega izdatkov sektorja država poteka skladno z usmeritvami SRS. Tako kljub sprejetim ukrepom, ki zmanjšujejo obdavčitev (postopna odprava davka na izplačane plače, spremembe na področju dohodnine), ob predvideni gospodarski rasti ne pričakujemo poslabšanja stanja javnih financ, ki bi se odrazilo v povečanju primanjkljaja. Z zmanjševanjem deleža javnofinančnih odhodkov v BDP naj bi se postopno spreminjala tudi struktura javnofinančnih odhodkov v korist drugih javnofinančnih odhodkov, ki po metodologiji nacionalnih računov ne vstopajo v državno potrošnjo, ampak v zasebno potrošnjo oziroma v investicije.

Realna rast investicij v osnovna sredstva do leta 2013 bo približno na ravni projekcij v scenariju SRS, kar bo tudi posledica pozitivnega vpliva izvedbe infrastrukturnih projektov iz Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih v obdobju 2007–2023. Pri investicijah v osnovna sredstva je bila pričakovana dinamika rasti nekoliko drugačna kot pri zasebni potrošnji: v povprečju naj bi bila rast relativno močnejša do leta 2007, nato pa bi se nekoliko umirila in ob koncu obdobja znižala na 4,5 %. S tem bi se leta 2013 tudi delež investicij v osnovna sredstva v BDP gibal okoli ravni z začetka scenarijskega obdobja, prišlo pa bi do sprememb v sami strukturi investicij v korist naložb v opremo in stroje. Glede na predvidene spremembe v gospodarski strukturi (povečanje deleža visoko in srednje visoko tehnoloških panog znotraj predelovalne industrije; povečanje deleža na znanju temelječih storitev) bi se spreminjala tudi struktura investicij v korist naložb v opremo in stroje za visoko- in srednjevisoko tehnološke panoge, hitrejša bo tudi rast investicij, povezanih z informacijsko komunikacijsko tehnologijo, katere uporaba bi se povečevala skladno s predvidevanji SRS. Projekcije v Pomladanski napovedi 2007 kažejo, da bo povprečna realna rast investicij v osnovna sredstva v obdobju 2007–2013 na približno enaki ravni kot v scenarijih SRS. Pri tem bo vpliv predvidenih infrastrukturnih projektov v Resoluciji pozitiven in ne bo bistveno pospešil investicijske aktivnosti glede na projekcije SRS, saj ti projekti v določeni meri nadomeščajo druge investicije, ki bi se sicer realizirale v tem obdobju. Med projekti, ki naj bi se realizirali do konca scenarijskega obdobja leta 2013 bo zlasti pomemben prispevek modernizacije železniškega omrežja, v manjši meri tudi izgradnje regionalnih gospodarskih središč. Višja rast investicij v osnovna sredstva od predvidene bo vplivala tudi na njihov višji delež v BDP ob koncu obdobja (27,8 %) v primerjavi s projekcijami v scenariju SRS (25,8 %), kar pa bo delno tudi posledica visoke rasti investicij v osnovna sredstva v letu 2006, ki je močno preseгла predvidena gibanja za to leto v scenariju SRS.

3. Priporočila za nadaljnje ukrepe ekonomskih politik v smeri hitrejšega uresničevanja ciljev SRS

Projekcije gospodarskega razvoja do leta 2013 v Pomladanski napovedi 2007, ki upošteva sprejete ukrepe ekonomskih politik, kažejo, da ti ukrepi srednjeročno pozitivno vplivajo na gospodarsko rast, ki se bo po letu 2007 ustalila med 4 % in 4,5 %. To je višje od doslej ocenjene potencialne rasti, ki je znašala približno 3,7 %, vendar hkrati nižje od gospodarske rasti, ki bi jo bilo možno doseči ob optimalni implementaciji ukrepov SRS.

Natančnejša analiza dejavnikov, ki so vplivali na razlike med scenarijem letošnje Pomladanske napovedi in scenarijem SRS, kaže, da bo v prihodnjih letih gospodarska rast v veliki meri odvisna od nadaljnega izvajanja reformnih ukrepov in predvidenih infrastrukturnih projektov v Resoluciji nacionalnih razvojnih projektov v obdobju 2007–2023. Izvajanje ukrepov mora biti zaradi zelenih sinergijskih učinkov čim bolj usklajeno. Za vzdržno pospešitev gospodarske rasti in hitrejšo približevanje zastavljenemu gospodarskemu cilju bo pomembno tudi ohranjanje stabilnega makroekonomskega okolja. Ob pospešeni gospodarski rasti bo ohranjanje cenovne stabilnosti pomemben dejavnik za izboljševanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Na področju javnih financ bo za ohranjanje stabilnosti in vzdržnega izpolnjevanja določil Pakta stabilnosti in rasti potrebno povečanje prilagodljivosti fiskalne politike, kar bo zahtevalo zniževanje strukturnega primanjkljaja in povečanje kakovosti javnih financ.

Na področju izvajanja strukturnih reform bo za močnejšo in vzdržno pospešitev gospodarske rasti treba okrepiti predvsem tiste strukturne dejavnike gospodarske rasti in konkurenčnosti, ki temeljijo na znanju in inovativnosti, spodbudnejšem podjetniškem okolju, večjih prilivih neposrednih tujih naložb, ki omogočajo prenos znanja in tehnologije ter odpiranje novih delovnih mest. Premiki na teh področjih so namreč kljub sprejetim ukrepom še prepočasni, da bi lahko omogočili predvideni dvig produktivnosti in preboj na višjo razvojno raven.

To konkretno pomeni, da bo treba na področju spodbujanja dejavnikov na znanju temelječe družbe in inovativnosti izboljšati inštitucionalne in finančne ukrepe ter sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem za bolj učinkovito uporabo znanja pri povečevanju inovativne sposobnosti gospodarstva.

Na področju izobraževanja bo potreben hitrejši napredek glede povečevanja pomena študija naravoslovja in tehnike ter izboljševanja kakovosti terciarnega izobraževanja, vključno s spremembami v sistemu financiranja visokega šolstva. Pospešiti je treba sprejemanje in izvajanje ukrepov za povečanje kakovosti študija in lažje zaposlovanje diplomantov. Zato bo treba še povečati prilagodljivost pri oblikovanju programov, zaposlovanju učiteljev in prehajanju študentov med programi in mednarodnem sodelovanju, izboljšati možnosti za pedagoško in raziskovalno delo na visokih šolah in univerzah ter spodbujati sodelovanje univerz z raziskovalnimi inštituti.

Na trgu dela je treba najti ravnovesje med varnostjo in fleksibilnostjo, ki bo povečalo odzivnost zaposlovanja na gospodarsko rast. V okviru tega iskanja je treba poudariti spodbujanje vseživljenjskega učenja in ukrepov za večjo vključenost starejših v izobraževanje in usposabljanje.

Na področju spodbujanja podjetništva bo ključno nadaljnje poenostavljanje poslovnega okolja, umikanje države iz gospodarstva, odpravljanje administrativnih ovir in delovanje skladov tveganega kapitala, zlasti njihov prispevek k spodbujanju podjetništva in rasti malih in srednjih podjetij, kar bo spodbudno vplivalo tudi na krepitev njihove inovacijske dejavnosti. Največ prostora za povečanje inovativnosti je v segmentu malih in srednjih podjetij ter v storitvah, saj so tam razlike z razvitimi državami največje.

Za vzdržno financiranje predvidenih poslovnih in infrastrukturnih projektov bosta ključna krepitev vloge javno-zasebnega partnerstva in nadaljnji razvoj in poglobljanje finančnega sektorja ter izboljševanje kakovosti finančnih storitev. Za še hitrejše povečanje učinkovitosti bančnega sistema bo treba nadaljevati s procesom privatizacije, saj največji banki nujno potrebujejo stabilno lastniško strukturo s strateškim partnerjem, ki bo imel vizijo dolgoročnega razvoja banke.

Literatura in viri

Bednaš, M. in Kajzer, A. (Ur.). (2005). *Izhodišča za ciljni razvojni scenarij Strategije razvoja Slovenije*. Delovni zvezki št. 12. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Bruto domači proizvod, temeljni agregati nacionalnih računov in zaposlenost, 2001–2005. Prva statistična objava. Ljubljana: Statistični urad RS.
http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=439

Bregar, L., Repotočnik Z., Bavdaž Kveder M. (2004). Mednarodne in časovne primerjave bruto domačega proizvoda v paritetah kupne moči. Ekspertiza za pripravo SRS. Pridobljeno na <http://www.umar.gov.si/projekti/srs/gradiva.php>.

Jongen, E.L.W. (2004a). *An Analysis of Past and Future GDP Growth in Slovenia*. Delovni zvezki št. 3. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Jongen, E.L.W. (2004b). *Future GDP Growth in Slovenia: Looking for Room for Improvement*. Delovni zvezki št. 4. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Pomladansko poročilo 2005. (2005). Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.

Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2007. (2007). Pridobljeno maja 2007 na <http://www.gov.si/umar/public/napoved.php>.

Poročilo o razvoju 2007. (2007). Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.

Poročilo o uresničevanju Programa reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji 2006. (2006). Ljubljana: Vlada RS. Pridobljeno maja 2007 na <http://www.umar.gov.si/projekti/lizbona/2006/liz06.php>.

Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023. (2006). Ljubljana: Služba Vlade RS za razvoj. Pridobljeno maja 2007 na http://www.slovenijajutri.gov.si/uploads/tx_publicacije/061127_resolucija.pdf.

SI-Stat podatkovni portal – Ekonomsko področje – Nacionalni računi. Bruto domači proizvod, letni podatki. Pridobljeno junija 2007 na http://www.stat.si/tema_ekonomsko_nacionalni_bdp1.asp.

Strategija razvoja Slovenije. (2005). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.